

Distans-undervisning slår mot studenterna

Svenska Dagbladet den 23 maj 2021

Trots att över 400 000 studenter är inskrivna vid svenska högskolor och universitet har det varit relativt tyst i debatten om hur distans-undervisningen har påverkat högskole- och universitets-studenter, både vad gäller betyg och psykisk ohälsa. I stället har debatten ofta kretsat kring högstadiet och gymnasieskolan. I vår forskningsrapport, där vi studerar cirka 600 ingenjörstudenter vid Lunds universitet, visar vi att distans-undervisningen har lett till negativa effekter på både psykisk hälsa och kursbetyg.

Innan restriktionerna skärptes i november 2020 hade Lunds universitet så kallad hybridundervisning. De flesta kurser gavs helt online, medan ett fåtal gavs med fysisk närvaro. Vi jämför därför två grupper av andraårsstudenter, där den ena gruppen hade all undervisning på distans, medan den andra delvis hade undervisning i universitetets lokaler. Vi bad sedan studenterna uppskatta sin psykiska hälsa på en skala mellan 1 och 5. Resultaten visar tydligt distans-undervisningens negativa effekter: studenterna i gruppen som enbart hade distansundervisning mådde i genomsnitt sämre. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt säkerställd.

För att undersöka hur studenternas betyg påverkades av distans-undervisningen, jämförde vi resultaten under höstens kursomgång med 2019 års resultat på samma kurser, när all undervisning var på campus. Trots distansundervisningen skedde ingen generell försämring av studenternas betyg. Däremot ökade klyftorna: manliga studenter från låginkomstfamiljer fick tydligt försämrade betyg, medan kvinnliga studenter med välbeställda föräldrar gynnades. Resultaten påminner om det som åtskilliga elever, lärare, forskare och myndigheter vittnat om har skett inom gymnasieskolan, nämligen att elever från socioekonomiskt utsatta miljöer missgynnas av distans-undervisning. Trångboddhet, social oro och bristande möjligheter till stöd från föräldrar har lyfts fram som potentiella förklaringar.

Det kan förvisso tyckas märkligt att föräldrarnas socioekonomiska status är så pass viktig även på högskolenivå – de flesta studenter bor inte hemma hos sina föräldrar, och i synnerhet inte i en studentstad som Lund. Enkät-resultaten visar vidare att det inte fanns någon skillnad i psykisk ohälsa mellan olika socioekonomiska grupper, så detta kan inte förklara betygsresultaten. I stället kan vi med hjälp av enkäten visa att manliga studenter från låginkomst-familjer dels har färre vänner bland sina studie-kamrater, dels mer sällan studerar tillsammans med dessa utanför föreläsningarna. Flertalet internationella studier har visat att det är just grupp-inlärning, där studenter i smågrupper diskuterar olika problem, som är det absolut bästa sättet att tillgodogöra sig ny kunskap. Om en stor del av undervisningen sker utanför universitetets lokaler försvinner alltså de naturliga mötesplatserna mellan studenterna, vilket missgynnar dem som har svårt för informell kommunikation. Att många med låginkomst-bakgrund kommer från studieovana miljöer förstärker sannolikt effekten. Denna socio-ekonomiska snedvridning som minskad klassrums-undervisning medför har tyvärr helt gått under radarn i debatten.

Ur enkäten framgår även att studenter med campusundervisning inte var mer oroliga än andra för att bli smittade av coronaviruset. Studenterna uppfattade alltså inte föreläsningar i universitetets lokaler

som någon högriskmiljö för smittspridning. Det verkar stämma väl överens med verkligheten: Folkhälso-myndighetens undersökning vid Umeå universitet i höstas, där studenter slumpmässigt testades för coronaviruset före och efter terminsstart, visade inte på någon ökning av smittspridningen, trots att en stor del av undervisningen skedde med fysisk närvaro.

Sammanfattningsvis kan vi alltså säga att undervisning på distans gör det svårare för studenter från socioekonomiskt marginaliserade miljöer att tillgodogöra sig undervisningen. Med tanke på detta ser vi med oro på att ett flertal svenska lärosäten, exempelvis Stockholms universitet, redan har bestämt att stora delar av höstens undervisning kommer ske på distans. I skrivande stund är det fortfarande osäkert vilka restriktioner som kommer att gälla i samhället i september, men med tanke på den snabbt fortskridande vaccineringen, och politiska krav på att snabbare öppna upp samhället, är det troligt att det kommer vara färre restriktioner vid terminsstart jämfört med i dag. Det borde rimligen kunna gå att genomföra fysisk undervisning om tillräckligt avstånd mellan deltagarna säkerställs.

Lärdomar från resten av världen har dessutom visat att de slentrianmässiga stängningarna av utbildningsverksamhet som genomfördes våren 2020 inte har fallit väl ut. Detta gäller även på högskolenivå. Under den andra coronavågen i vintras tillät Frankrike därför universitets-studenter begränsad tillgång till campus, trots mycket kraftiga restriktioner i övriga samhället. I hårt pandemirabbade Italien är det sedan i april tillåtet med fysiska föreläsningar, förvisso med restriktioner på hur många studenter som får delta i undervisningen. Och på andra sidan Atlanten har flertalet amerikanska toppuniversitet redan meddelat att undervisningen i höst kommer att vara mycket lik hur den såg ut före pandemin, även om exempelvis Yale-universitetet ställer krav på vaccinering för studenter och medarbetare.

Det är nog få i högskole- och universitets-världen som vill att distans-undervisningen ska permanentas. Men många röster har höjts för att behålla en del av undervisningen på distans, ibland av ekonomiska skäl. Utifrån lärdomarna som vi presenterat skulle det försämra studenternas psykiska hälsa, men hybridundervisningen skulle även förstärka klyftorna mellan olika socio-ekonomiska grupper i stället för att utjämna dem.

Adrian Mehic

Charlotta Olofsson